

19 LOKAL ENSKILD VÄGFÖRRÄTTNING

19.1	ALLMÄNT	2
19.2	ANHÄNGIGGÖRANDE AV FÖRRÄTTNINGEN.....	2
19.2.1	Anhängiggörande på ansökan	2
19.2.2	Anhängigförande på förordnande av Lantmäteriverket.....	3
19.3	VAL AV FÖRRÄTTNINGSSOMRÅDE.....	3
19.3.1	Oklara vägrätter	3
19.3.2	Förändringar i trafikförhållandena	3
19.3.3	Val av förrättningsområde	4
19.4	UPPGÖRANDE AV FÖRHANDSUTREDNING FÖRE FÖRRÄTTNINGEN.....	4
19.4.1	Utredning av existerande vägnät	4
19.4.2	Preliminära arkivundersökningar.....	4
19.4.3	Planer gällande det enskilda vägnätet samt intressentgrupper	5
19.4.3.1	ELY/trafiken och infrastrukturen.....	5
19.4.3.2	Trafikverket.....	5
19.4.3.3	Skogscentralen.....	6
19.4.3.4	Kommunen	6
19.4.3.5	Landskapsförbundet	6
19.4.3.6	ELY/ Miljön och naturresurser.....	6
19.4.3.7	Stora enskilda markägare	6
19.4.3.8	Andra tänkbara intressentgrupper.....	6
19.4.4	Rapport om förhandsutredningen	6
19.5	BEGYNNELSESAMMANTRÄDET.....	6
19.5.1	Tillkännagivande.....	6
19.5.2	Presentation av syftet med förrättningen.....	7
19.5.3	Utredning av markägarnas behov och önskemål	7
19.5.4	Övrigt.....	7
19.6	REGLERINGSPLANEN	7
19.6.1	Allmänt	8
19.6.2	Avgränsning av förrättningsområdet	8
19.6.3	Grundande av enskilda vägar	8
19.6.4	Indragning av gamla färdselrätter	9
19.7	SLUTSAMMANTRÄDE.....	9
19.7.1	Åtgärder före slutsammanträdet.....	9
19.7.2	Tillkännagivande.....	10
19.7.3	Presentation av regleringsplanen samt anmärkningar och yrkanden	10
19.7.4	Förrättningsmännens beslut	10
19.7.4.1	Fastställande av regleringsplanen	10
19.7.4.2	Fördelning av väghållningen	10
19.7.4.3	Ersättningar	10
19.7.4.4	Grundande av väglag	11
19.7.4.5	Förrättningskostnader.....	11
19.8	REGISTRERING OCH SLUTÅTGÄRDER	11

19 LOKAL ENSKILD VÄGFÖRRÄTTNING

19.1 ALLMÄNT

För att möjliggöra lokala enskilda vägförrättningar infördes den nya paragrafen 38c i lagen om enskilda vägar genom en ändring i lagen om enskilda vägar (1079/2000, RP 166/2000). Ändringen trädde i kraft 1.1.2001.

En lokal enskild vägförrättning är avsett som ett arbetsredskap, med vilket man utarbetar ändamålsenligare vägrätter för ett avgränsat område, vars verkningsområde ändå är större än för en väg, så att vägrätterna bättre motsvarar den rådande markanvändningen och dess trafikbehov. Målsättningen är att kunna arrangera ett täckande nät av officiella vägrätter, som betjänar alla fastigheter och skiften på området. Registrering av ett dylikt vägnät som nyttjanderätt, samtidigt som alla tidigare registrerade vägrätter avförs, förbättrar märkbart fastighetsregistrets och fastighetsregisterkartans tydlighet och tillförlitlighet.

Den lokala enskilda vägförrättningen kan betraktas som en regleringsprocess av samma slag som ny-skiftet. Därför hör den till förrättningsprocessen för ägoregleringar inom LMV:s processorganisation. Förrättningen kan indelas med tanke på sin uppbyggnad i följande arbetsskeden:

- preliminära utredningar,
- ett begynnelsesammanträde av informativ karaktär,
- en preliminär regleringsplan utarbetas,
- sakägarna hörs, mottagande av respons på den preliminära regleringsplanen,
- regleringsplanen presenteras och fastställs vid förrättnings-sammanträdet,
- andra beslut som lagen om enskilda vägar förutsätter fattas vid förrättnings-sammanträdet,
- registrering.

Förrättningar som gäller mindre områden eller är ostridiga kan genomföras vid två sammanträden, varvid den preliminära regleringsplanen presenteras vid begynnelsesammanträdet och regleringsplanen fastställs vid slutsammanträdet. Mera omfattande och omtvistade förrättningar kan behandlas vid tre eller flera sammanträden och då kan man under förrättningens gång särskilt söka ändring i det beslut som gäller fastställandet av regleringsplanen (51.3 § EnskVägL).

19.2 ANHÄNGIGGÖRANDE AV FÖRRÄTTNINGEN

En lokal enskild vägförrättning kan anhängiggöras genom

- ansökan,
- Lantmäteriverkets förordnande.

19.2.1 Anhängiggörande av förrättning på ansökan

En förrättning kan anhängiggöras på ansökan av en kommun, ett väglag, en enskild fastighetsägare eller samägare av fastighet. Vaghållaren för en allmän väg eller banhållaren för en järnväg kan ansöka om en lokal enskild vägförrättning om ordnandet av vägförbindelser är nödvändigt för att minska den lokala trafiken på en allmän väg eller för att slopa eller minska antalet plankorsningar vid en järnväg.

För att få in förrättningsansökningar krävs det att man informerar om och marknadsför detta nya förrättningslag. Som hjälp kan man använda Lantmäteriverkets broschyr om lokala vägförrättningar och artiklar i lokaltidningar. De som mest sannolikt ansöker om denna förrättning är kommuner och väglag samt möjligtvis stora markägare (skogsbolag och församlingar). Information och marknadsföring kan riktas till sådana intressentgrupper som har räknats upp i HFF 19.4.3. Via dessa intressentgrupper kunde man t.ex. få kommunerna intresserade av att ansöka om förrättning. I kommunerna har vägnämnderna en nyckelposition. När det gäller kommunerna ska man också beakta den övergångsbestämmelse som finns i lagen 1079/2000 och som förpliktigar kommunerna att sköta de uppgifter som avses i § 3.2 i lagen om enskilda vägar.

19.2.2 Anhängiggörande på förordnande av en Lantmäteriverket

Om ett allmänt intresse kräver det, kan Lantmäteriverket utfärda förordnande för en lokal enskild vägförrättning utan ansökan. En sådan situation kan uppstå antingen i samband med systematisk grundförbättring av fastighetsregistret eller på initiativ av utomstående intressentgrupper

Det allmänna intresset kan anses kräva att en lokal enskild vägförrättning verkställs på sådana områden där fastighetsregisteruppgifterna är bristfälliga eller felaktiga, där det finns ett stort antal vägar som inte längre används, där en utveckling av vägnätet i framtiden kan spara offentliga medel eller där åtgärder som vidtagits för den allmänna nyttans skull har förorsakat ändringar i trafikförhållandena. Om allmänt intresse så kräver kan en förrättning sålunda anhängiggöras på ett område där flera av alternativen i HFF 19.3 föreligger.

19.3 VAL AV FÖRRÄTTNINGSSOMRÅDE

Enligt 38c § EnskVägL ska som förrättningsområde väljas ett sådant område där vägrätterna är oklara eller där trafikförhållandena har förändrats.

19.3.1 Oklara vägrätter

Vägrätterna anses oklara om:

- det på området finns fastigheter eller skiften dit ingen officiell rätt till färdslleder (gäller inte ägor av ringa värde för vilka ordalydelsen "viktigt att få vägförbindelse" i 8 § EnskVägL inte kan anses gälla),
- det i fastighetsregistret finns officiella vägrätter som inte längre används i terrängen eller som aldrig har använts,
- en stor del av vägrätterna inom området grundar sig på den rätt som avses i 4.1§ i den s.k. dike-lagen (983/76), varvid vägrättens existens och omfattning är tolkningsbar,
- en väg har ett väglag trots att det inte finns tillförlitliga uppgifter om dess grundande eller utsträckning,
- det på området används vägar, för vilka ingen officiell rätt införts i fastighetsregistret eller för vilka inte alla väganvändare har officiell rätt,
- den väg som används har byggts på ett annat ställe än där den grundats i förrättning,
- de officiella vägar som används motsvarar inte beträffande läge och bredd uppfyller inte de krav som moderna transporter kräver.

19.3.2 Förändringar i trafikförhållandena

Det vägnät som nu används och som grundar sig på officiella rättigheter har bildats vid storskiftet och under de närmast följande årtiondena. Vägnätets trafikmässiga förhållanden kan ha ändrats sedan dess eller så kommer förändringar att ske i en nära framtid. Förändringarna kan vara:

- det har byggts en ny allmän väg (eller planering av sådan pågående), så det är förnuftigare att styra t.ex. närtransporter av virke och odlingstransporter på ett helt annat sätt än tidigare,
- det har byggts nya enskilda vägar som emellertid inte har behandlats vid enskilda vägförrättningar,
- det har byggts en ny skogsbilväg, vars verkningsområde har visat sig vara mera omfattande än det ursprungligen var tänkt,
- det har tillkommit ny bebyggelse på området och trafikförbindelserna kräver ett annat slags vägnät.

När man fattar beslut om ett förrättningsområde och dess omfattning ska sökandes (kommun, väglag, fastighetsägare) åsikter och önskemål i saken beaktas. Om förrättningen anhängiggörs utan ansökan genom förordnande från Lantmäteriverket ska lokalkännedom (förrättningsingenjörer, vägnämnder m.m.) utnyttjas vid val av ett område och olika intressentgrupper kontaktas för att utreda eventuella planer som de har gällande vägnätet.

19.3.3 Val av förrättningsområde

Byindelningen enligt fastighetsregistret har i praktiken ingen betydelse när förrättningsområdet avgränsas. Enligt ovan nämnda principer ska man vid avgränsningen av ett område sträva efter att förrättningen sker för en lämplig helhet så att förrättningsområdet är:

- ett enhetligt område med tanke på trafiken,
- ett ändamålsenligt avgränsat område i terrängen (ett område avgränsat av vägar, vattendrag eller liknande),
- en helhet där det går att få ett fungerande vägnät,
- ett område som till omfattningen lätt kan behandlas t.ex. mötestekniskt.

19.4 UPPGÖRANDE AV FÖRHANDSUTREDNING FÖR FÖRRÄTTNINGEN

I förrättningens beredningsskede, redan före tillkännagivande av begynnelsesammanträdet är det skäl att utreda områdets vägnät, göra preliminära arkivundersökningar och klargöra de planer som finns på olika håll gällande det enskilda vägnätet. Dessa utredningar samlas i en rapport om förhandsutredningen.

19.4.1 Utredning av det existerande vägnätet

De allmänna och enskilda vägarna som redan finns på förrättningsområdet utreds med hjälp av den vägdatas som upprätthålls i anslutning till terrängdatabasen. Databasen uppdateras fortlöpande. Den innehåller också information om vägklassen för varje väg. Det är ändå bra att reda ut hur uppdaterad och exakt ifråga om läge databasen är och kontrollera ett områdes allmänna vägar genom att jämföra databasens uppgifter med Vägförvaltningens karta över vägnummer.

I det här skedet börjar man upprätta förrättningskartan genom att kopiera väglinjerna i vägdatas till ritade linjer i förrättningsalternativet. För att vägarna i terrängen och de vägar som grundas vid förrättningen ska få samma läge ska linjerna verkligen kopieras och inte digiteras.

Vid behov kan man vid utredningen av det existerande vägnätet också använda ortobilder som fås ur JAKO-systemet. Detta är dock inte nödvändigt om databasen är uppdaterad och exakt (A-nivå).

19.4.2 Preliminära arkivundersökningar

De vägar som befinner sig inom det område som berörs av en lokal vägförrättning och som på grund av vägregleringen blir onödiga, kan dras in utan att man utreder vilka fastigheter som har rätt till dem. Inga fullständiga arkivundersökningar behöver utföras, utan vägarna kan dras in genom ett allmänt

omnämmande. Arkivundersökning ska ändå utföras till den del det är nödvändigt för tillkännagivandet av förrättningen och för de beslut som ska fattas vid förrättningen. Det är praktiskt att sköta arkivundersökningen i två omgångar så att man får rapporten om förhandsutredningen utför preliminära arkivundersökningar för tillkännagivandet av förrättningen och för utredning av de viktigaste enskilda vägarna på förrättningsområdet. Senare när regleringsplanen görs upp utför man de undersökningar som är nödvändiga för att man bl.a. ska kunna överväga förutsättningar för enstaka nya vägar och fastställa ersättningar.

Preliminära arkivundersökningar betyder att man bl.a.:

- utreder vilka vägar som registrerats som nyttjanderättsenheter med hjälp av fastighetsregisterkartan,
- utreder väglagets vägar med hjälp av registret för enskilda vägar,
- utreder de vägar som bildats innan JAKO-systemet togs i bruk med hjälp av tilläggs-elementen ("servitutselementen") på tidigare fastighetsregisterkartor om sådana i tiden har upprättats.

Avsikten med dessa undersökningar är inte att i detalj utreda vid vilken förrättning och för vem vägarna har grundats, utan enbart att ge en allmän bild av antalet och läget av de vägar som redan finns på området. Utredningen gör det möjligt att jämföra vägnätet i terrängen med de officiella vägrätterna. Att utreda väglagets vägar är till fördel också för tillkännagivandet av förrättningen.

Utgående från de preliminära arkivundersökningarna kan man fortsätta med att upprätta en förrättningskarta. Ifall de viktigaste enskilda vägarna på förrättningsområdet kan anses motsvara vägarna i terrängen, vilket oftast är fallet med ett väglags vägar, kan de redan här märkas ut som nyttjanderättsenheter på kartan genom att först kopiera den ritade linjen till geometri och sedan ändra den till en nyttjanderättsenhet. På samma sätt kan läget för de nyttjanderättsenheter, som redan finns på fastighetsregisterkartan och som helt klart kommer att bevaras i förrättningen, ändras att motsvara vägdata-basen.

19.4.3 Planer gällande det enskilda vägnätet samt intressentgrupper

Beroende på förrättningsområdet kan många olika myndigheter och andra intressentgrupper vara involverade i en lokal enskild vägförrättning och det är skäl att beakta deras planer för markanvändningen och vägnätet. Vissa myndigheter har t.o.m. lagstadgade möjligheter att planera och bygga nya vägar samt att finansiera istandsättning av befintliga vägar. För att slutresultatet så smidigt som möjligt ska passa ihop med rådande trafikförhållanden ska förrättningsmännen utreda vilka planer det finns i fråga om markanvändningen och hur de inverkar på vägnätet samt också utreda vilka finansieringsmöjligheter olika myndigheter har när det gäller väghållningen. De vanligaste intressentgrupperna räknas upp nedan.

Man ska vid behov diskutera med intressentgrupperna innan förrättningen inleds.

19.4.3.1 NTM/trafiken och infrastrukturen

Närings-, trafik- och miljöcentralens trafik och infrastruktur på ansvarsområdet ska utredas framför allt gällande anslutningstillstånd till förrättningsområdets allmänna vägar samt möjligheterna att få tillstånd till nya anslutningar. Därtill ska man utreda utrednings- och vägplaner som gäller allmänna vägar och som utarbetas eller är godkända.

Om en betydande vägplan är anhängig på förrättningsområdet, ska man överväga om de regleringar av enskilda vägar som vägplanen kräver ska skötas vid förrättningen ifråga. På så sätt skulle väghållaren spara i vägplaneringen och man kunde planera områdets nätverk av enskilda vägar i sin helhet på ett sätt som är mest ändamålsenligt.

19.4.3.2 Trafikverket

Om det finns järnvägar på förrättningsområdet, ska man utreda vilka plankorsningar är i bruk samt om Trafikverket har planer på att avlägsna dem.

Om det är aktuellt att avlägsna plankorsningar, är det skäl att förhandla om Trafikverkets beredskap att delta i kostnaderna för nedläggningen.

19.4.3.3 Skogscentralen

Från skogscentralen tar man reda på de skogsbilvägprojekt som berör förrättningsområdet. Om ett skogsbilvägprojekt är aktuellt är det ändamålsenligt att behandla det i samband med en lokal enskild vägförrättning.

Skogscentralens myndighetschef kan berätta om sådana naturobjekt enligt 10 § i skogslagen som begränsar byggandet av nya enskilda vägar.

19.4.3.4 Kommunen

Från kommunen tar man reda på hur markanvändningen på förrättningsområdet har planerats, t.ex. detaljplaner och generalplaner som man håller på att göra upp eller redan är godkända. Särskilt sådana stranddetaljplaner som är under arbete kan t.o.m. avsevärt inverka på områdets framtida vägbehov.

Kommunens vägnämnd tillhandahåller information om förbättringsbehovet för befintliga vägar och behovet av att grunda nya väglag.

19.4.3.5 Landskapsförbundet

Landskapsförbundet kan ge uppgifter om behovet av enskilda vägar i samband med landskapsplaneringen.

19.4.3.6 NTM/ Miljön och naturresurser

Närings-, trafik- och miljöcentralens ansvarsområde för miljö och naturtillgångar tillhandahåller uppgifter om de naturskyddsfrågor som begränsar byggande av en ny enskild väg.

19.4.3.7 Stora enskilda markägare

Skogsbolagen och Forststyrelsen äger i vissa delar av landet vidsträckta områden och dessa intressenter kan ha egna skogsbilvägplaner för sina områden. Andra fastigheter inom området kan också ha nytta av dessa skogsbilvägar.

19.4.3.8 Andra tänkbara intressentgrupper

Andra tänkbara intressentgrupper kan t.ex. vara byalag, vars utvecklingsplaner för byarna kan beröra också vägnätet, samt museiverket, ifall det finns sådana objekt som avses i lagen om fornminnen på förrättningsområdet.

19.4.4 Rapport om förhandsutredningen

Som ett sammandrag av utredningarna uppgörs en kort rapport om förhandsutredningen innehållande en karta och en skriftlig del.

19.5 BEGYNNELSESAMMANTRÄDET

19.5.1 Tillkännagivande

EnskVägL 43 § och 44 §, FBL 168.2 § och 169.1 §

Eftersom man vid förrättningen försöker lösa vägförbindelsefrågor på förrättningsområdet, inte bara för att förbättra tydligheten och tillförlitligheten i fastighetsregistret utan också för att tillgodose markägarnas verkliga behov av vägar, ska man fästa särskild vikt vid tillkännagivandet av förrättningen.

Ifall det enligt förhandsutredningen finns andra myndigheter som har intresse av förrättningen är det skäl att komma överens med dem om tidpunkten för förrättningen, så att de kan delta och framföra sina synpunkter. Särskilt bör man fästa uppmärksamhet vid samarbetet med vägdistriktet när det gäller anslutningstillstånd.

Det är skäl att bifoga en broschyr om syftet med förrättningen samt rapporten om förhandsutredningen man uppgjort inför förrättningen och en karta över det planerade förrättningsområdet när man sänder den officiella möteskallelsen till markägarna. I kallelsen till begynnelsesammanträdet är det bra att nämna att man på sammanträdet kommer att utreda markägarnas verkliga behov av vägförbindelser och att markägarna kommer att ombes att berätta om hurudan trafik till och från deras ägor är, hur vägförbindelsen sköts nu, samt om vägförbindelserna är i behov av förbättringar. Markägarna kan presentera sina nuvarande vägförbindelser och om det finns förbättringsbehov märka ut de enligt egen åsikt mest ändamålsenliga vägförbindelserna på kartan som bifogats till kallelsen.

19.5.2 Presentation av syftet med förrättningen

I början av begynnelsesammanträdet bör man redogöra för syftet med förrättningen och för förrättningsförfarandet i allmänhet. Man bör särskilt redogöra för uppgifter om det aktuella området enligt rapporten om förhandsutredningen. Samarbetsparterna ska ges tillfälle att informera om sina egna projekt på området. Man bör speciellt fästa uppmärksamhet vid vägförvaltningens presentation av anslutningsärenden. Vid den allmänna informationen om en förrättning är det skäl att använda den färdiga stordiaserien som utarbetats just för detta ändamål. Det är också bra att sammanfatta förhandsutredningen på några stordior.

I samband med förrättningspresentationen bör man fästa uppmärksamhet vid följande saker:

- Det är särskilt viktigt att utreda markägarnas behov av vägförbindelser.
- Markägarna kan lägga fram separata ansökningar i enskilda vägårenden.
- Sådana vägrätter som ska upphävas till den del som de blir onödiga.
- Om rätt till färdsel grundas på ett ställe där det inte redan finns någon väg medför detta ersättningskyldighet.
- Markägarna har senare när regleringsplanen presenteras möjlighet att ta ställning till förutsättningarna för de vägar som eventuellt grundas på deras ägor.

19.5.3 Utredning av markägarnas behov och önskemål

För att uppnå förrättningens syfte att skapa ändamålsenliga vägförbindelser ska man speciellt fästa uppmärksamhet vid utredningen av markägarnas behov av vägar.

För att få respons från sakägarna kan man:

- Göra en skriftlig förfrågan till markägarna.
- Sända en preliminär regleringsplan till markägarna i förskott.
- Ordna ett separat tillfälle för hörande, till vilket markägaren kan reservera en lämplig tid för sig. Vid tillfället antecknas markägarnas önskemål noggrant.
- Hålla ett mellansammanträde.

19.5.4 Övrigt

Under begynnelsesammanträdet är det inte nödvändigt att fatta särskilda beslut om förrättningens förutsättningar och omfattning om ingen uttryckligen yrkar på att förrättningen inställs. Gränserna för det slutgiltiga förrättningsområdet fastställs när regleringsplanen fastställs.

19.6 REGLERINGSPLANEN

19.6.1 Allmänt

I 38c § EnskVägL ges en möjlighet att ordna vägrätter i större omfattning än vid en normal enskild vägförrättning eftersom man på en gång behandlar vägförhållanden på ett mera vidsträckt område i stället för att behandla enbart enstaka vägar. Sålunda behöver inte de förutsättningar som stadgas i 8.2 § eller i 84 § EnskVägL särskilt uppfyllas för att man ska kunna flytta eller upphäva en enskild väg. Avsikten med regleringsplanen är att bilda ett ändamålsenligt vägnät som betjänar alla fastigheter inom området. Då kan i enstaka fall fördelarna för hela området gå före fördelen för en enskild fastighet.

Efter att markägarna har hörts gör förrättningsmännen upp regleringsplanen, d.v.s. ett förslag till nya vägar som ska grundas. Med tanke på upprätthållandet av fastighetsregistret är det i regel ändamålsenligt att upphäva alla sådana vägar som redan befinner sig på förrättningsområdet och som inte är införda som nyttjanderättsenheter i fastighetsregistret och grunda alla nya enskilda vägar som behövs, också sådana som egentligen motsvaras av redan befintliga vägar. Man får ändå inte upphäva väglagens vägar utan de ska införas som nyttjanderättsenheter i fastighetsregistret och bland uppgifterna om grundandet inför man den förrättning där vägen i tiden har grundats. På så sätt blir alla vägar på förrättningsområdet införda som nyttjanderättsenheter i fastighetsregistret och belastade och berättigade registerenheter för alla vägar blir klarlagda.

De ärenden som ingår i regleringsplanen presenteras på förrättningskartan och antingen direkt i protokollet eller i en särskild utredning som ska bifogas till protokollet. Dessutom ska utskrifter på nyttjanderättsenheter för alla vägar tas både vid tidpunkten för förrättningen och för de handlingar som förvaras i fem år. Följande saker ska framgå av regleringsplanen:

- Förrättningsområdet (vilka registerenheter som helt eller delvis är belägna på förrättningsområdet).
- De nya enskilda vägar som ska grundas och vilka fastigheter som är berättigade till dem.
- Ett allmänt omnämnande om upphävande av alla gamla färdselrättigheter.
- Motiveringar till planen.

Regleringsplanen, d.v.s. kartan och redogörelsen för planen, sänds till markägarna för deras egna ägors del för kännedom som bilaga till kallelsebrevet till följande sammanträde (slutsammanträdet). Vid omfattande och omtvistade förrättningar kan man be markägarna att tillställa eventuella yrkanden om ändringar i förskott till förrättningsingenjören.

19.6.2 Avgränsning av förrättningsområdet

I regleringsplanen presenteras förrättningsområdets slutgiltiga gränser. För tydlighetens skull ska avgränsningen visas också på förrättningskartan (jfr influensområde vid enskild vägförrättning).

Om det vid förrättningen är ändamålsenligt att utelämna enskilda fastigheter eller skiften från regleringsområdet finns inget hinder för detta, men det ska framgå av handlingarna. Skäl för att utelämna en enskild fastighet från förrättningsområdet kan t.ex. vara att:

- värdet av skiftet är mycket litet och kostnaderna för att grunda en vägrätt (ersättningarna) skulle bli oskäliga i förhållande till skiftets värde,
- vägförbindelse har inte tidigare grundats till förmån för skiftet och ägaren motsätter sig att vägförbindelse grundas med hänvisning till att den allmänna nyttjanderätten ("allemansrätten") räcker till för att färdas med beaktande av skiftets användning.

19.6.3 Grundande av enskilda vägar

I regel ska de vägar, som enligt regleringsplanen ska grundas, leda till allmänna vägar och gator inom förrättningsområdet eller vid dess gränser.

Med tanke på bl.a. behandling av ersättningar i ett senare skede är det skäl att indela de enskilda vägar, som ska grundas, på följande sätt:

a) Vägar som grundas på vägar som finns i terrängen

De vägar som används och som är ändamålsenligt placerade ändras till nyttjanderättsenheter och deras läge kontrolleras i terrängdatabasen. Samtidigt fastställs vilka fastigheter som har rätt till vägen. Emellertid ska förutsättningarna för grundande av vägrätt enligt 7 § och 8 § i lagen om enskilda vägar också gälla för en sådan väg som grundas på platsen för redan befintlig väg. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid att vägen inte får förorsaka en betydande olägenhet för någon fastighet. Ifall en väg i terrängen sträcker sig t.ex. över en gårdsplan, vare sig det gäller fast bosättning eller fritidsbosättning, kan vägrätt i regel inte grundas, utan vägens sträckning måste till den delen ändras.

Läget för sådana vägar som redan tidigare införts som nyttjanderättsenheter i fastighetsregistret korrigeras så att det motsvarar terrängdatabasen om det inte gjorts redan i samband med förhandsutredningen.

För eventuella ersättningsfrågor beträffande vägens byggnadskostnader är det skäl att skilja på vägar som tillkommit, d.v.s. har byggts, flyttats eller grundförbättrats, under de senaste 15 åren eller som i sin helhet kommit till för mer än 15 år sedan.

b) Vägar som grundas på andra ställen

För att få vägförbindelse till alla skiften på förrättningsområdet kan man vara tvungen att komplettera det befintliga nätet av enskilda vägar med "sidovägrättigheter", som grundas på nya ställen.

När det gäller de här vägarna ska man undersöka om de hamnar på ett sådant ställe där det redan tidigare har grundats vägrätt eller någon annan rätt som gagnar färdseln eller om de hamnar på en plats utan tidigare rätt. Det här inverkar på hur ersättningsfrågorna ska behandlas, varför man i detta skede blir tvungen att komplettera de preliminära arkivundersökningarna.

Någon tidsfrist för byggandet av en väg som ska grundas på en ny plats fastställs i regel inte. Inte heller uppgörs någon plan eller något kostnadsförslag. Endast om vägen som grundas på den nya platsen ersätter en redan befintlig väg, som upphävs i förrättningen är det skäl att fastställa en bestämd tid för byggandet. Då ska ett kostnadsförslag uppgöras och vid behov också en plan över den del som ska byggas (2 § EnskVägF).

19.6.4 Indragning av gamla färdselrätter

Regleringsplanen ska innehålla ett omnämmande om att de färdselrätter som tidigare grundats på området dras in då man planenligt grundar de vägar som införs i form av nyttjanderättsenheter på förrättningskartan (38c.2 § EnskVägL). De rättigheter som ska dras in räknas inte upp en och en utan det räcker med ett allmänt omnämmande.

Om fastigheten har skiften också utanför förrättningsområdet ska även deras färdselrätter utredas. Dessa rätter dras inte in vid förrättningen. Likaså ska färdselrätter som grundats i samband med andra servitut särskilt undersökas. I tidigare förrättningar kan det t.ex. ha grundats en rätt att ta hushållsvattnen från en brunn och för vägen till brunnen ett skilt vägservitut. Dylika färdselrätter kan naturligtvis inte dras in utan att en ersättande rätt grundas. För att kunna reda ut dessa specialfall kan man skriva ut ett utdrag över fastigheten där enheternas servitut finns med.

19.7 SLUTSAMMANTRÄDET

19.7.1 Åtgärder före slutsammanträdet

Förutom att man uppgör regleringsplanen före slutsammanträdet ska också de nödvändiga terrängarbetena utföras (eventuella flyttningar av råmärken, terrängarbete i samband med ägobyten och undantagsvis också utmärkning av vägområdet i terrängen). När förrättningsplanen förbereds

ska man också utarbeta beslut bl.a. om fördelning av väghållningen, ersättningar och om grundande uppdelning eller sammanslagning av väglag.

19.7.2 Tillkännagivande

171 § och 170.3 § FBL

Vid tillkännagivandet av slutsammanträdet ska särskild uppmärksamhet fästas vid lagligheten. Efter begynnelsesammanträdet blir det ofta ändringar i förrättningsområdet och det kommer nya ansökningar. Därför måste tillkännagivandet kompletteras och vid behov tillkännager man slutsammanträdet på samma sätt som ett begynnelsesammanträde.

En kopia av regleringsplanen, d.v.s. kartan och redogörelsen, ska bifogas till den sammanträdeskal- lelse som skickas till markägarna.

19.7.3 Presentation av regleringsplanen samt anmärkningar och yrkanden

Förrättningsingenjören presenterar regleringsplanen med hjälp av en karta. Intressentgrupperna presenterar sina egna planer och finansieringen av dem. Vid behov reserveras tillräckligt med tid för att man ska kunna bekanta sig med regleringsplanen.

Därefter lyssnar man på markägarnas anmärkningar (ändringsyrkanden) om regleringsplanen. Vid omfattande och omtvistade förrättningar kan man be markägarna att tillställa förrättningsingenjören eventuella anmärkningar i förskott. Om markägarna har tillställt anmärkningar i förskott, presenteras de och markägarna hörs. Anmärkningarna antecknas i protokollet och för deras del utförs nödvändiga syner i terrängen och kompletterande arkivundersökningar, om dessa inte har utförts tidigare. Ifall förrättningsingenjören på grund av anmärkningarnas antal och kvalitet finner det ändamålsenligt att tillåta sökande av ändring över beslutet om regleringsplanen, behandlar man inte yrkanden om andra ärenden som ingår i förrättningen. Om sökande av ändring inte tillåts i detta sammanhang, kan man i detta skede också behandla yrkanden om andra ärenden gällande förrättningen.

19.7.4 Förrättningsmännens beslut

Efter att anmärkningarna framförts och efter nödvändiga syner och utredningar fattar förrättningsmännen beslut om regleringsplanen och om andra ärenden i förrättningen.

19.7.4.1 Fastställande av regleringsplanen

Den regleringsplan som ingår i protokollet eller har bifogats till det bildar underlag för beslutet och den upprepas inte mer. I motiveringen tar man ställning till de anmärkningar som framförts om regleringsplanen. Varje anmärkning behandlas skilt och den antingen förkastas eller godkänns helt eller delvis.

Om alla anmärkningar förkastas fastställs regleringsplanen som sådan. Ändras däremot regleringsplanen med anledning av anmärkningarna fastställs den ändrad såsom konstateras i motiveringen.

Den fastställda regleringsplanen innehåller de beslut som man med förrättningsingenjörens tillåtelse kan söka ändring i under förrättningens gång enligt 51.3 § i lagen om enskilda vägar. Om sökande av ändring tillåts fattas inga andra beslut.

19.7.4.2 Fördelning av väghållningen

22 - 25 § EnskVägL

Man fattar nödvändiga beslut om fördelningen av väghållningen för vägarna enligt regleringsplanen.

19.7.4.3 Ersättningar

I förrättningen kan ersättningar fastställas både för förluster som förorsakats när vägrätter grundats enligt EnskVägL 33 § och för byggkostnader enligt 24 § EnskVägL.

När det handlar om marköverlåtelse ska ersättningar fastställas närmast för "sidovägar" om det inte finns tidigare grundade rättigheter på samma plats eller om "sidovägen" inte ersätter någon annan tidigare grundad rätt på fastighetens område. Enligt rättspraxis (HD 1993:141) ska ersättning för marköverlåtelse i huvudsak fastställas också vid grundande av rättighet på platsen för en i terrängen befintlig väg, om det är en sådan väg dit andra än markägaren inte har haft rätt sedan tidigare. Man torde ändå kunna förutsätta att vägrätt på åtminstone de mest betydande och livligast trafikerade vägarna i terrängen inte föranleder ersättning, åtminstone om belastade och berättigade fastigheter turvis använder samma väg på varandras områden.

Ersättning för olägenheter kan komma ifråga närmast för eventuella olägenheter (immission) vid vägbyggen. Särskilt om ny trafik leds in på en väg, som används sedan gammalt bör den eventuella olägenhet som orsakas av den ökade belastningen tas i beaktande. När ersättningen bestäms ska man beakta en allmän skyldighet till tolerans mellan grannar. Grannar, likväl som "väg-grannar", måste tåla sedvanliga och rimliga olägenheter som är allmänna och lokala. Då någon märkbar olägenhet å sin sida redan helt hindrar en väg från att grundas, fastställs sällan någon ersättning för olägenhet. För skyldigheten till tolerans se även 4 § och 12 § i lagen om ersättning för miljöskador (737/1994).

Ersättning för byggkostnader kan komma att fastställas för sådana fastigheter som erhåller rätt till en i terrängen befintlig väg som byggts under de senaste 15 åren om fastigheten inte tidigare har haft rätt till vägen eller en väg som tidigare funnits på platsen. Om en annan byggd vägförbindelse lett till fastigheten och den blivit indragen i förrättningen orsakar i allmänhet en flyttning av vägrätten till en annan plats inte ändå i allmänhet en sådan nytta för fastigheten att den skulle bli skyldig att delta i byggkostnaderna.

19.7.4.4 Grundande av väglag

Det är skäl att påpeka att det tidigare väglaget fortfarande gäller fast det grundats för den motsvarande tidigare vägen på platsen. Här ska man ändå undersöka behovet av att sammanslå eller dela upp väglagen.

19.7.4.5 Förrättningskostnader

I de förrättningar som anhängiggjorts genom ansökan bestäms förrättningskostnaderna enligt § 47 EnskVägL. Om det allmänna intresset, trots ansökan, kräver en förrättning kan förrättningskostnaderna eller en del av dem enligt förrättningsmännens beslut betalas med statens medel. Ändring kan endast sökas i fördelningen av förrättningskostnaderna men det är inte möjligt att söka ändring i den andel som betalas med statens medel. Här står förrättningsmännens beslut fast (38c.3 § EnskVägL).

När en förrättning utförs på basis av förordnande från Lantmäteriverket betalas kostnaderna med statsmedel. Utöver det som ingår i den egentliga regleringsplanen ska kostnader för nödvändiga åtgärder, som fördelning av väghållningen, grundande av väglag och rågång, betalas med statens medel. Om emellertid en ägare till en fastighet, som befinner sig utanför det förrättningsområde som fastslagits enligt den allmänna nyttan, yrkar på att en vägrätt som inte krävs för det allmännas bästa ska grundas i samband med förrättningen, kan ansökan nog behandlas i förrättningen, men den som yrkar på detta betalar själv förrättningskostnaderna till denna del. När t.ex. ägaren till en fastighet belägen på en ö vill att en vägrätt ska grundas genom förrättningsområdet eller på ett väglags befintliga väg, vars läge och delägare inte nämnvärt förändras i och med förrättningen, ska kostnaderna för den nya vägenhetsberäkningen inte betalas med statens medel.

19.8 REGISTRERING OCH SLUTÅTGÄRDER

Nya nyttjanderättsenheter har redan normalt bildats vid uppgörandet av regleringsplanen genom att man dragit nytta av terrängdatabasen när förrättningen öppnats i JAKO. Också tidigare nyttjanderättsenheter har "flyttats till sina riktiga platser". När man förbereder registreringen utför man enbart sådana ändringar som slutsammanträdet föranleder.

I fastighetsregistret antecknar man antingen "Lokal vägförrättning på hela registerenheten" eller "Lokal vägförrättning på en del av registerenheten" under rubriken "lantmäteriförrättningar och andra registreringsåtgärder" för varje fastighet på förrättningsområdet.

Dessutom ska man för en ändrad eller genom ett allmänt omnämmande indragen vägrätt eller servitutsrätt anteckna t.ex. "Lokal vägförrättning, vägrätter upphävts" under punkten "servitut och inskränkningar i nyttjanderätten". Då syns anteckningen i sin helhet bara i tjänste- och arkivforskningsutdraget och inte i kundutdraget. Detta sker automatiskt i programmet utan särskilda åtgärder om förrättningen omfattar hela fastigheten. Berör förrättningen däremot endast en del av fastigheten måste vägrätterna indras "manuellt". På samma sätt ska också de motservitut som befinner sig utanför förrättningsområdet behandlas om upphävandet av ett servitut på förrättningsområdet ger upphov till en anteckning för en fastighet utanför förrättningsområdet.

Man granskar registrerbarheten, hämtar arkivbeteckning och registrerar.

Slutåtgärder (anteckningar och utskrift av händelseförteckningen) och sändning av kopior. (58 § FBF och 4 § EnskVägF):

- väglag,
- vägnämnd eller motsvarande kollegialt kommunalt organ,
- sakägare (inte nödvändigt ifall inga ändringar skett i den regleringsplan som de redan tillställts).